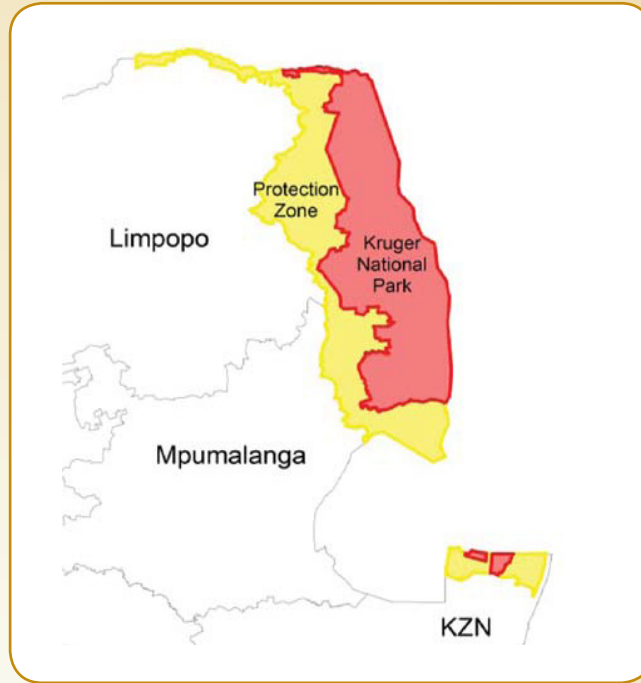

Ndi ngani zwi zwa ndeme?

- Vhorabulasi vha lozwa tshelede ngauri zwipuka zwi no lwala tshileme tshazwo tshi a tsa, a zwi huli nahone zwi vha na mafhi maṭuku. Namana ṭhukhu dzone na u fa dzi nga fa.
- Hu shumiseswa tshelede nnzhi u langa uvhu vhlwadze, u fana na u fhaṭa na u ṭhogomela dzifentsi kana mahura na u ita ndingo dza vhlwadze kha zwipuka.
- Mashango ane a si vhe na uvhu vhlwadze a nga si renge zwipuka, nama na zwibveledzwa zwa nama Afrika Tshipembe musi vhlwadze vhu tshi khou phaḍalala na shango loṭhe.

Vhlwadze ha khwanḍa na mulomo vhu bvelela ngafhi?

- Afrika Tshipembe, ḡari dza Kruger National Park dzi na uvhu vhlwadze fhedzi a dzi na tsumbadwadze. Tshiriwe tshifhinga kholomo dzi re tsini na Kruger dzi nga wana uvhu vhlwadze u bva kha ḡari dzo tshoṭhaho Phakhani. U thivhela u phaḍalala ha uvhu vhlwadze, fhethu hu re tsini na Kruger ho fentselwa u itela uri kholomo dzi songo ṭangana na dziṛwe dza shango. Fhethu henefho hu vhidzwa Zounu ya Tsireledzo. Kholomo dzoṭhe dza afha fhethu dzo ṭoliwa na u hayelwa (nga muvhuso) u itela u tsireledza zwifuwo na u thivhela u phaḍalala.

Zwine ra tea u ita musi zwipuka zwi tshi vha na uvhu vhlwadze:

- Arali vha vhona tsumbadwadze dza Vhlwadze ha Khwanḍa na mulomo kha kholomo dzavho, vha ṭavhanye vha kwame Rathekiniki wa zwa Mutakalo wa Zwifuwo kana Mulafhazwifuwo wa Muvhuso.
- Arali vhlwadze vhu hone, zwipuka zwavho a zwi nga ḍo tendelwa u ya kha maṛwe masia nga nnḍa ha thendelo ya u ya henefho ine ya bva kha Ofisi ya zwa Zwifuwo ya Vundu.
- Muvhuso u nga dzhia tsho ya u hayela kholomo dzi re na mutakalo wavhuḍi arali hu na vhlwadze henefho fhethu.

Vhlwadze ha khwanḍa na mulomo

agriculture,
forestry & fisheries

Department:
Agriculture, Forestry and Fisheries
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

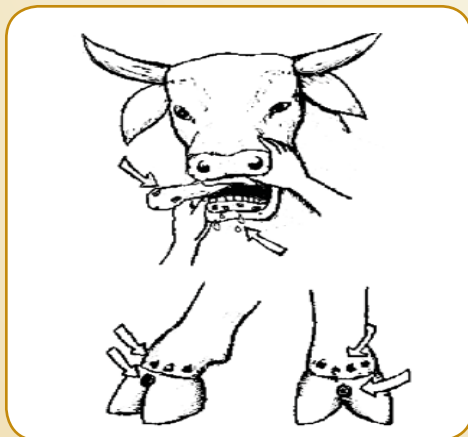
Vhulwadze ha khwanḁa na mulomo

Ndi vhulwadze ha khombo nga maanḁa vhune zwa leluwa uri vhu phaḁalale. Vhu vhangwiwa nga tshitshili. Tshitshili tshi wanala kha zwiluḁi zwoṁhe zwa muvhili zwi no nga sa mare, murundo, vhutoko, mafhi na muya une wa femelwa nḁa nga zwipuka zwine zwa vha na uvhu vhulwadze.

- Zwipuka zwi wana uvhu vhulwadze musi zwi tshi ḁa kana u fema tshitshili u bva kha izwi zwiluḁi zwa muvhili.
- Vhathu vha nga dovha hafhu vha phaḁaladza tshitshili nga zwiambaro zwa tshikha, zwienda zwa tshikha, zwanḁa zwa tshikha na mathaera a golo a tshikha.
- Zwipuka zwine zwi nga farwa nga uvhu vhulwadze nga maanḁa ndi kholomo, nguluvhe dza ḁaka, nngu na dziḁwe phukha dza khwanḁa mbili, hu tshi katelwa na phukha dza ḁaka, na dzone dzi nga farwa nga uvhu vhulwadze.

Tsumbadwadze ndi dzifhio?

- Mapone na zwilonda mulomoni (marinini, mbemba dza mulomo na lulimi), zwi a vhavha, zwa ita uri zwipuka zwi si kone u ḁa nahone zwi dzulele u rothisa mare.
- Mapone na zwilonda vhukati ha zwikunwe na hune mananga a ṁangana na lukanda zwi nga vhangwa uri zwipuka zwi ṁudze nahone zwi songo ṁoḁa u tshimbila. Tshiḁwe tshifhinga zwi nga ita uri zwi si tsha vha na khwanḁa na nala.
- Kholomo dzi nga bva zwilonda na kha ṁhungu dza maḁamu. Izwi zwi ita uri mafhi a mbo ḁi fhungudzea.

Arali vha tshi ṁoḁa maḁwe mafhungo vha kwame rathekeniki wavho wa zwa mutakalo wa zwifuwo ane a vha tsini na vhone kana mulafhazwifuwo wa muvhuso kana wa phuraivete

Dairekhithoreithi: Mutakalo wa Zwifuwo Khethekanyo ya Mbekanyamaitele, Milayo na Zwilinganyo
Luṁingo.: +27 12 319 7414
Fekisi: +27 12 319 8292
Webusaithi: www.daff.gov.za
ṁuṁhuwedzo na Nḁivhadzo

Dairekhithoreithi: Zwilinganyo zwa u ṁunḁa zwiliwa na u vhambadzela nḁa Khethekanyo ya ṁuṁhuwedzo ya Mutakalo wa Zwifuwo
Luṁingo.: +27 12 319 6004/6117/6444
E-meili: info.sps@daff.gov.za
Webusaithi: www.daff.gov.za

**Vha dzhiele nzhele
Vhulwadze ha khwanḁa na
mulomo a vhu lwadzi vhathu**